AVİM Yorum • No: 2017 / 110 • Aralık

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YEPYENİ VE 'İMTİYAZLI' ORTAĞI: ERMENİSTAN

Tutku DİLAVER

Analist

25 Kasım 2017de Brükselde düzenlenen 5. Doğu Ortaklığı Zirvesi, Ermenistan ile Avrupa Birliği arasında, Avrupa Komşuluk Politikasının bir aracı olan Ortaklık Anlaşması imzalanmasına ev sahipliği yapmıştır. AB Konsey Başkanı Donald Tusk ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini tarafından iddialı olarak değerlendirilen Anlaşma, pek çok alanda AB ve Ermenistan arasında işbirliği yapılmasını öngörmektedir.[1]

Hatırlanacağı üzere, iki taraf arasında 2010 yılının Temmuz ayında başlayan müzakereler, Ermenistanın 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliğine katılma kararı alması ile kesintiye uğramıştır.[2] Buna rağmen, ABnin Ermenistanı Doğu Ortaklığı içinde görme konusundaki istekliliği, müzakerelerin tekrar başlamasını kolaylaştırmıştır. Söz konusu süreç Ermenistanın, AB tarafından uzun süredir beklenen bu anlaşmayı imzalaması ile geçtiğimiz Cuma günü yeni bir aşamaya gelmiştir. Bundan böyle, Avrupa Birliği ile Ermenistan arasındaki ilişkiler Derin ve Kapsamlı Ortaklık Anlaşması aracılığı ile şekillenecektir.

ABnin Ermenistan konusundaki yoğun ısrarının ardında yatan nedenlerden biri, bölgede artmakta olan Rusya etkisidir. AB Konsey Başkanı Tusk, Brüksel Zirvesindeki konuşmasında, Rus saldırganlığını kınamış ve Kırımın ilhakının AB tarafından kabul edilemez olduğunu bir kez daha yinelemiştir. AB ile Ortaklarının müşterek geleceğinin istikrar ve refah ortamının sağlanması ile mümkün olduğunu söyleyen Tusk, dondurulmuş ihtilafların ve sıcak çatışmaların çözümlenmesinin önemine de vurgu yapmıştır.[3] Burada dikkat edilmesi gereken, Kırım konusunda AB tarafından sergilenen tutumun, Ermenistanın Azerbaycan topraklarındaki saldırganlığına karşı ortaya konamamasıdır. Yeni imzalanan anlaşmanın dibace kısmına bakıldığında, Dağlık Karabağ sorununun çözümüne ilişkin paragrafta, çelişkili bir şekilde devletlerin toprak bütünlüğü ilkesinin yanı sıra self determinasyon ilkesine de yer verildiği görülmektedir.[4] Ayrıca anlaşmanın 8. maddesi Bölgesel İstikrar ve Sorunların Barışçıl Yollarla Çözülmesi başlığını taşımasına rağmen, kapsam olarak oldukça geniş tutulmuş, somut herhangi bir öneri getirilmemiştir. Bu madde içerisinde Avrupanın güvenliğinin sağlanabilmesi amacına bağlı kalarak taraflar arasında işbirliği yapılacağı belirtilmiştir.[5] İstikrar ortamının oluşması konusunda hassasiyetlerini pek çok kez ortaya koyan ABnin bu ikili yaklaşımı, Doğu Ortaklığı içerisinde ve bölge ülkelerindeki istikrarın sağlanmasının önünde engel teşkil etmektedir.

AB yeni imzalanan anlaşmanın içeriği ile Ermenistanda daha etkili olabileceği yasal bir zemine kavuşmuştur. Bu durumun Ermenistan ekonomisinde ikinci sırada olan AByi, Ermenistanın siyasi alanında da daha etkili bir hale getireceği öngörülmektedir. Anlaşmanın ilk bölümünü oluşturan Siyasi Diyalog ve Reformlar kısmı, Ermenistandaki yolsuzluklarla mücadele, iyi yönetişim, kurumsal iyileşme, demokratikleşme, temel insan hakları ve özgürlüklerin geliştirilmesi gibi çeşitli konuları içermektedir.[6] ABnin bu normatif araçlarının, Ermenistanın Avrupalılaştırılması amacı çerçevesinde ne kadar uygulanabileceği önümüzdeki dönemde görülecektir. Nitekim bunun altında yatan hedefin, Ermenistanın kurumsal yapı ve hukuki reform yoluyla AB ile daha uyumlu bir hale getirilmesi ve böylece Rusyanın etkisinin de artan AB etkisi ile bir derecede kırılmaya çalışılması olduğu varsayılmaktadır.

Anlaşmanın kapsamlı yapısı, AB ile Ermenistan arasındaki ekonomik ve ticari alandaki işbirliği alanlarını da düzenlemektedir. Daha önce belirlenen 2017-2020 önceliklerine[7] uygun olarak hazırlanan bölüm, Ermenistanın ticaret kapasitesini ve kıta içerisinde kapalı olarak sahip olduğu coğrafi dezavantajı aşmak amacıyla yapılacak işbirliği ve düzenlemeleri içermektedir. Ermenistanın 2015 yılında katıldığı Avrasya Ekonomik Birliğinin yapısı ile ikilik oluşturmamasına ise özellikle dikkat edildiği görülmektedir.[8] Rusyanın Doğu Ortaklığını kendi çıkarlarına ve etki alanına tehdit olarak gördüğü düşünüldüğünde, yeni anlaşmanın Rusyanın tereddütleri ile çatışmayacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Bu durum aslında Ermenistanın Avrupa açısından da ayrıcalıklı bir konumda değerlendirildiğinin bir göstergesi sayılabilir.

Beşinci Doğu Ortaklığı Zirvesinde, Derin ve Kapsamlı Ortaklık Anlaşmasının tamamlayıcı niteliğinde sayılabilecek bir Havacılık Anlaşması da 24 Kasımda imzalanmıştır.[9] Bu Anlaşma, Ermenistanın kara ülkesi olması nedeniyle sahip olduğu dezavantajların aşılması için yeni bir çerçeve daha oluşturmaktadır. Toplum düzeyinde AB ile yakınlaşma ve yeni iş imkânlarından Ermenistan vatandaşlarının yararlanabilmesi açısından, söz konusu anlaşmalara Ermenistanın Rusyayı dengeleme aracı olarak önem atfettiği gözlemlenmektedir. Ermenistan, her zaman olduğu gibi Rusya ile Batılı ülke ve örgütlerle yaptığı anlaşmaları, bu güçleri birbirine karşı bir dengeleme amacı çerçevesinde kullanmaya çalışmaktadır. Bu ise, AB ile imzalanan anlaşmaların uygulamaya geçirilmesi aşamasında Ermenistan hükümetinin ne derecede bağımsız bir ülke olarak irade gösterebileceğini veya başka bir deyişle, Rusyaya rağmen bunu yapıp yapamayacağını da şüpheli hale getirmektedir.

Bu noktadan hareketle AB-Ermenistan Ortaklık Anlaşması, hem AB hem de Ermenistan açısından oldukça özel bir öneme sahiptir. Daha önce birçok kere, AB ile ilişkilerinde Rusyayı ön plana koyan Ermenistana karşı izlenen ayrıcalıklı tutum değiştirilmemiştir. Aksine Ermenistanın bu ikircikli tutumu ödüllendirilmektedir. AB açısından, bu anlaşmalarla AB ile Ermenistan arasında bir yakınlaşma sağlanabileceği veya Ermenistanın çok yönlü politikalara geçiş yapabileceği varsayılmaktadır. Fakat Ermenistanın AB ile yakınlaşma iradesini ne derece koruyabileceği veya Rusyanın hangi noktaya kadar bu tür bir yakınlaşmaya müsaade edebileceği AB tarafından ya anlaşılamamakta, ya da Ermenistan lehine göz ardı edilmektedir.

Fotoğraf: ru.sputnik.am adresinden alınmıştır.

[1] Donald Tusk, "Remarks By President Donald Tusk After The 5th Eastern Partnership Summit," *Council of the European Union Official Website*, 2017. http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/11/24/remarks-by-president-donald-tusk-after-the-5th-eastern-partnership-summit/

[2] Hazel Çağan Elbir. Avrupa Birliğinin Doğu Ortaklığı Anlaşması ve Doğudaki Vazgeçemediği Ortağı. *Avim*, 2017. http://avim.org.tr/tr/Analiz/AVRUPA-BIRLIGI-NIN-DOGU-ORTAKLIGI-ANLASMASI-VE-DOGU-DAKI-VAZGECEMEDIGI-ORTAGI

[3] Tusk, 2017.

[4] Council of European Union, ANNEX 1 To The Joint Proposal For A Council Decision On The Conclusion, On Behalf Of The European Union, Of The Comprehensive And Enhanced Partnership Agreement Between The European Union And The European Atomic Energy Community And Their Member States, Of The One Part And The Republic Of Armenia, Of The Other Part, *Council of European Union Official Website*, 25 September 2017. http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12525-2017-ADD-1/en/pdf

[5] İbid. madde 8.

[6] İbid. Madde 3-21.

[7]European Comission, Partnershıp Priorities Between The European Union And Armenia, *European Comission Official Website,* 10.07.2017, http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-ministerial-meetings/2017/05/23/

[8] Małgosia Krakowska, Russia is taking Armenia for granted, *New Eastern Europe*, 01.12.2017. http://neweasterneurope.eu/2017/12/01/russia-taking-armenia-granted/

[9] European Comission, An Ambitious İnternational Aviation Policy, *European Comission Official Website,* https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/aviation-factsheet-armenia.pdf

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını

tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YEPYENİ VE 'İMTİYAZLI' ORTAĞI: ERMENİSTAN." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 110. Aralık 06. Erişim Kasım 20, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/AVRUPA-BIRLIGI-NIN-YEPYENI-VE-IMTIYAZLI-ORTAGI-ERMENISTAN

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır